

**Recenzió Andrea Bozzolo (szerk.) La cultura affettiva.
Cambiamenti e sfide [Affektív kultúra. Változások és kihívások] című
olasz nyelvű kötetéről**

Tringer László

SOTE

professzor emeritus

Bemutató

A szerkesztő-szerző szalézi presbiter, a Pápai Szalézi Egyetem rektora, a rendszeres dogmatika professzora, a Fiatalok Szinódusa szakértője. A mű a három kötetből álló sorozat első kötete. A három kötet bevezető tanulmányát (konferenciaanyagát) egy-egy neves szerző jegyzi, amelyhez két-két felkért tanulmány, majd hozzászólások csatlakoznak. A szerző a jelenkor viharos fejlődésére adandó egyházi válasz megfogalmazásához próbál segítséget nyújtani. A sorozat eme első kötete a fiatalok szerelemre nevelését kívánja előmozdítani a Pápai Szalézi Egyetem munkatársainak segítségével, hívő és karizmatikus megközelítésből.

1. Első rész

1.1. Az affektív kultúra

ANDREA BOZZOLO

a rendszeres dogmatika professzora, Pápai Szalézi Egyetem

1.1.1. Az affektív kultúra antropológiája

1. Korunknak egyik legfőbb jellemzője, hogy az emberi kapcsolatokat, különösen az ifjúságra vonatkozóan, digitális eszközök közvetítik. Megváltoztak az emberi kapcsolatok terén kialakult szokások, és általánossá vált a dekonstrukció folyamata, a nagy egészek „feldarabolódása”.

Például a házasság, amely hagyományosan a „dolgok állapota”, amely elfogadandó. A II. Vatikáni Zsinat (Gaudium et Spes) áthelyezi a hangsúlyt, s a házasságot a felek szeretetére alapozza.

2. Az érzelmek korunkban privatizálódnak, a szubjektum előtérbe kerül. Az emberi kötelek szekularizációja erősödik. Egyre gyakoribbak a különböző, nem házassági együttélési formák.

3. Szakadék következik be az „Eros” és a „Logos” között. Az Eros felszabadul a Logos kontrollja alól. Ész nélküli vágy, vágy nélküli ész. Előtérbe kerül a „boldogság” mint elérendő cél. Ennek áleszköze a fogyasztás. Joggal beszélhetünk fogyasztói társadalomról. Mindezt a posztmodern bizonytalanság lengi körül.

1.1.2. Az antropológiai kérdés

1. Test és identitás. A szerző visszautal Descartesre (Res cogitans – extensa) akinek elgondolása jelen korunkban Gabriel Marcelnél¹ teljesebb ki. A test nem tárgy, hanem a személyes identitás szerves része.
2. A szex és a kapcsolat. Abszolút személyes, az intencionalitás eleme. A férfi a másokban lesz „ő-ből” énné (és fordítva). A kapcsolatnak az Én-Te jellege hangsúlyos.
3. Az érzelmek és a harmadik. Természetes irányulás, amikor a kettő együttesének egy harmadikra irányulása kerül előtérbe. Ezzel szemben jelen korunkban az „Én egy isten vagyok” magatartás válik gyakorivá. Az Én egy tárggyá válik.

1.1.3. Oktatási kihívások

A szerző túlmutat a funkcionalista nevelési szemléleten. Ebben ugyanis a készségek, kompetenciák oktatása áll előtérben, s a sikeres oktatás a munkaerőpiacon sikeres kompetenciaegyüttes kialakítását jelentené. A szerző az affektív nevelés fontosságát, a belső szabadság megszilárdítását emeli ki, az igazságosságra nevelést és a bizalomra való készséget hangsúlyozza.

1. A szerelem rendeltetése. A szerző szerint a szerelem nyitás a másik felé, a szubjektum feltárulkozása a másik hívására.

2. Ebben a folyamatban jelentős szerepet játszik a testbeszéd. A nevelésben ki kell térni a testbeszéd szimbolikájára is, amelynek kifejezési gazdagságát fejleszteni kell.

3. Az affektív nevelésben az „empatikus meghallgatás” fontos szerepet játszik. Képes legyen a személy a másik közléseinek rejtett tartalmát is felfogni, megérteni, esetenként akár visszatükrözni. A felnőttek példamutatása jelentős segítség. Példa az „Emmausi tanítványok”, Isten irgalmasságáról való tanúságtétel. A tekintély, az auctoritás mint növekedésre készítő erő a nevelési folyamatban ugyancsak szerepet játszik.

(A recensens kritikai megjegyzései:

1. *A szerző sok általános és elvont fogalmat használ, amelynek következtében egy gyakorló keresztény pedagógus kevés konkrét segítséget kap.*
2. *A szexualitást, annak testi vonatkozásait, az „örömszerzést” kevésbé értékeli, a szerelmet a nárcizmus megjelenésével mossa egybe.*
3. *A tanulmány feltehetően elsősorban hívő olvasóknak íródott. Jó lenne azonban a szakrális nyelvezetet megkülönböztetni, mivel az a nem hívőknek idegen lehet.)*

¹ Gabriel Marcel (1889–1973) francia filozófus, drámaíró, zeneszerző. Katolizálása után a keresztény egzisztencializmus megalapítója.

1.2. Első felkért hozzászóló

CHRISTINA FRENI

az antropológia professzora, Pápai Szalézi Egyetem

A szerző hozzászólását Martin Buberre² való hivatkozással kezdi. A nevelés lényege a másokkal és másokért való együttlét megtanulása.

1. Az érzelmekkel kapcsolatos eszmefuttatását a rektori beszédre való visszaalálással kezdi. Az „ember” tanulmányozása az ontológiai szinttől kezdődően az axiológia, a morál, a pedagógia szintjén bontakozik ki. Új axiológiai és pedagógiai „nyelvtanra” van szükség. Hangsúlyozza a korunkra jellemző „affektív analfabetizmus” problémáját.

2. A szeretet minősége fejlesztésének felgyorsítása szükséges. Nem csak az idő gyorsult fel a technológiai fejlődés következtében. Az affektusok is „hipertrofizálódnak”. Ez utóbbit azonban nem követi az affektusok, az érzelmek minőségének fejlődése. Versenylázban élünk, anélkül, hogy valamely célt elérnénk. A szerző szerint a premodern ember és a teremtett világ harmóniában élhet egymással, mint egy „vadőr”. A modernitás az emberből „kertészt” faragott, aki a természetből kinyeri azt, ami neki szükséges, de vissza is pótolja. A posztmodern ember „ragadozó”, kizsákmányoló.

3. A testi identitás tárgyalása során ismét visszaalál a Rektori bevezetőre. A husserli fenomenológia³ alapján megkülönbözteti a „Leib” (a bensőségesség megtestesülésének fizikai helye) fogalmát a „Körper” fogalmától, amely a kiterjedt, mennyiségileg jellemezhető testet jelenti. A genderelméletre utalva megállapítja, hogy az elképzelés az ontológiai önazonosság helyett az embernek ideológiailag meghatározott identitást kínál fel.

(A recenzió megjegyzései: Ahhoz képest, hogy a szerző „új pedagógiai nyelvtan” szükségességéről beszél, ehhez kevés támpontot nyújt. Sőt, ellenpéldát ad, mivel rendkívül általános, elvont nyelvezetet használ.)

1.3. Második felkért hozzászóló

FRANCISCO SANCHEZ LEYVA

a Fundamentálteológia professzora, Pápai Szalézi Egyetem

Az affektivitás a megtestesült emberi szubjektum affektivitása. Az affektív igazság a szubjektumban rejlik (perszonalista megfogalmazásban).

1. A II. Vatikáni Zsinat sajátos, példátlan nyelvezetet használ, amikor a korai forrásokhoz nyúlik vissza. A törekvése az, hogy visszaszerezze az antikvitás kincseit. A modern teológia funkcióját részben a filozófia vette át és helyettesíti.

² Martin Buber (1878–1965) zsidó filozófus. A dialógusfilozófia jelentős képviselője.

³ Az Edmund Husserl (1859–1938) német filozófus által megalkotott, a lényegszemléletet hangsúlyozó módszer.

Az abszolutista emberkép helyébe a modern ember által elfogadott keresztény emberkép lépett. A megosztott európai kultúra egyesítése a kereszténységnek nem sikerült. (Megosztás elsősorban a reformáció és a vallásháborúk következtében). Újabbban pedig az állam és az egyház szétválasztásának kérdése áll előtérben. Az egyház ugyanakkor töretlenül közvetíti tanításának objektív tényezőit. A modern korban Isten abszolút szubjektivitása háttérbe szorul, és az ember szubjektivitása lép előtérbe.

2. „Sufficit intellectus sine affectu” egy olyan felfogást jelent, amely a szubjektivitás protestáns hangsúlyozásával szemben objektíváló törekvéseket helyez előtérbe.

3. „Non sufficit intellectus sine affectu”. Mint Bozzolo is hangsúlyozza, utalva a II. Vatikáni Zsinatra, a szubjektumot is be kell fogadni és méltó helyére állítani. Az istenkeresés itineráriuma az intellektuális és az affektív diszpozíciót egyaránt magába foglalja (tudástól a szeretetig).

(A recensens megjegyzései: A szubjektum méltó helye minden valószerűség szerint ontológiai rangjának helyreállítása. Különösen, hogy a szubjektum tényeit gyakran egybemosásák a transzcendens, metafizikai valósággal. Sanchez Levya hozzászólása ehhez jelentős adalékkal szolgál.)

2. Második rész

2.1. Szexuális forradalom és katolikus erkölcs

LUCETTA SCARAFFIA

történész, újságíró

A katolikus erkölcs teológiai reflexióból indul ki, s ebből alkot törvényt. Ilyen módon alapvető jellemzője az állandóság. A szekuláris erkölcs viszont változó normákat jelent. A kétfajta megközelítés a XIX. századtól egyértelműen kettéválik.

A freudi pszichoanalitikus mozgalom a „szexuális” forradalom elindításában jelentős szerepet játszik. Sőt, a lelki fejlődés folyamatát a szexuális fejlődésre mint alapra vezeti vissza. Számos olyan XX. században megjelenő felfedezés, ebből kiinduló mozgalom játszik szerepet a szekuláris erkölcs normáinak átalakulásában, amelynek következtében a szakadék az állandóságot hirdető felfogással szemben egyre szélesebb lesz (nők munkába állása, fogamzásgátlás eszközeinek megjelenése, stb.).

A szerző jól érthető, világos nyelven megfogalmazott történeti eszme-futtatás alapján jóindulatú kritikával tárgyalja a Római Katolikus Egyház szexualitással kapcsolatos álláspontját, ennek kifejtését a XX. századi pápai dokumentumokban. Ezek a dokumentumok alapvetően a „természeti törvényre” hivatkoznak (pl. XI. Pius: „Casti connubii”), és elítélik az emberi beavatkozásokat. Ezt az álláspontot, tehát többek között a szexuális aktus és az utódnemzés szoros összekapcsolását képviseli XII. Pius is. Ugyanakkor a szekularizálódó hívek gyakorlata ettől egyre távolabb kerül.

A feminista mozgalom kibontakozása a „szexuális szabadság” eszméjének is erős lendületet adott. A szexualitással kapcsolatos erőszak egyik vezető témája lett e mozgalmaknak. A szakadék az Egyház és a társadalmi gyakorlat között, beleértve a hívek nagy többségének gyakorlata között egyre nő (pl. születésszabályozás). Megjelenik VI. Pál pápa Humanae vitae kezdetű enciklikája 1968-ban, amely megerősíti a hagyományos katolikus felfogást.

A múlt század 70-es éveitől bekövetkező változásokat joggal nevezhetjük 2. szexuális forradalomnak. A szexualitás kérdése leválik a házasság kérdéséről is.

A jelen helyzetet a szerző egy még be nem fejezett útként jellemzi, s várhatóan változások következnek be az Egyház álláspontjának megfogalmazásában is.

(A recenziens megjegyzése: Lucetta Scaraffia szelíden ugyan, de távolságtartással szemléli az Egyház szexualitással kapcsolatos álláspontjának „merevségét”. Az Egyházat nem annyira kritikusan, mint inkább jóindulatú „sajnálattal” szemléli. A könyv szerzői között a leginkább érthető stílusban fogalmaz.)

2.2. Első felkért hozzászóló

Megkérdőjelezendő forradalom

PAOLO CARLOTTI

Alapvető erkölcsstan tanára, Pápai Szalézi Egyetem

A szerző a „forradalom” kifejezést bírálja, kissé gunyoros távolságtartással. Hangsúlyozza a médiumok szerepét. Megállapítja, hogy az Egyház elleni támadásokban a teológusok védekezésének merevsége is szerepet játszik. Ugyancsak hibának tartja a személy érzelmi dimenziójának elhanyagolását. A pszichoanalízis nézőpontjának „egyeduralma” helyett a pszichológiai kultúra gazdagabb képviselőjét hangsúlyozza. A normatív etika helyett az erényetikát kellene előtérbe helyezni. Hangsúlyozza az eros és a nemzés egységét. Megkülönbözteti a homoszexuális identitást és a homoszexuális cselekményeket, az egyházi tanítás szellemében.

2.3. Második felkért hozzászóló

ISABELLA CARDISCO

A szociológia tanára, Pápai Szalézi Egyetem

A tudás problémája általában. Korunkban szembesül a realista és a konstruktivista (nominalista) álláspont (akárcsak a Középkorban).

Kiemeli a nyelv jelentőségét, amely végül is a Logosra irányul. Az interdiszciplinaritás jelentősége a nyelvi paradigma használatában.

Gender studies: a testiség és a nemi identitás szétválasztásának jelenségével kell szembenéznünk.

3. Harmadik rész

3.1. Digitális intimitások, tinédzserek, szerelem és szex az internet korában

COSIMO MARCO SCARCELLI

Padovai Egyetem Filozófiai, szociológiai, alkalmazott pszichológiai tanszék

3.1.1. A hálózati társadalom

A XX. sz. végén az internet segítségével új társadalmi morfológia jött létre, globális változások közepette (a volt szocialista országok némi késéssel követik): gazdasági világválság idején különféle mozgalmak jelennek meg, mint az ökológizmus, feminizmus, LMBQ. Létrejött a virtualitás kultúrája, az online és offline kontinuitása. Hálózatos individualizmus alakult ki, csoportok helyett hálózatok jöttek létre. A személy belső beszélgetése nyilvánossá válik – „Hálózatos nyilvánosság”.

3.1.2. Fiatalok, digitális média és identitás

Az identitás megalkotásához szükséges „anyagok” forrásai a hálózati platformok. Gyakori a kettős kép: nyitottság kifelé, de csak az ismerősöknek. Állandó feszültség a kommunikált én fenntartására. Nem pusztán nárcizmusról van szó, hanem állandó késztetésről az így létrejött identitás validálására. Új szexuális élmények.

3.1.4. Szerelem és affektivitás

Az internet a kapcsolatépítés eszköze is, amelynek fokozatai vannak. Az internet segítség lehet a kínos helyzetek elkerülésére is.

3.1.5. Narratívumok

A hálózat alkalmas arra, hogy a személy önmaga építésében narratívákat konstruáljon, akár nyilvánosan, akár konkrét célközönség számára.

3.1.6. Információk a szexről, a testről általában

Az internet a serdülő legfontosabb információforrása a szexualitásról. Meg lehet kérdezni a „néma barátot”, olyan kérdést is fel lehet vetni, amelyet személyesen nem. Az internet mintegy „szakértő” szerepelhet az ifjú világában.

3.1.7. Digitális média és szexuális interakciók

A sexting: szexuális tartalmú képek és üzenetek cseréje. Az „intimitás” átalakulását figyelhetjük meg. A jelenség kezdetben erkölcsi pánikot váltott ki, amely átfedésben lehet a gyermekpornográfiával. Rokon jelenség a cyberbullying, amely súlyos esetben a személyiség fejlődésének súlyos zavarát eredményezheti.

3.1.8. Következtetések

Erkölcsi pánik helyett a jelenség megfigyelése és elemzése kívánatos. Jelentős kockázatról van szó, mivel a folyamatok nem a felnőttek logikája szerint haladnak. Nem

csupán kockázat: a személyes identitás formálásában a mediatizált platformok előnyt is jelenthetnek. A testről szóló új közbeszéd kialakítására van szükség.

(A recenzens megjegyzése: A szerző elmulasztja az alkalmat, hogy az egyházi jogalkotást az új jelenségekkel való szembenézésre biztassa és új, a hívőket eligazító állásfoglalás kialakítását mozdítsa elő).

3.2. Első felkért hozzászóló

Affektív kapcsolatok és szociális hálózatok serdülőkorban FERDINAND KALEGAY WA KALOMBO

Szociálpszichológia, Pápai Szalézi Egyetem

3.2.1. A serdülőkori testi és érzelmi, szexuális változásokat a szerző négy pontban foglalja össze.

1. Beavatási szakasz: romantikus partnerkapcsolat – hangsúly az énen.
2. Státusz szakasz: a kapcsolat előtérbe kerül – kortársi vonatkozások
3. Affektivitás: maga a kapcsolat – szenvedély
4. Kötődés: tartósság.

3.2.2. Szociális hálózatok

A tömegkommunikációban előtérbe kerül a vizuális információ (kép és videó) a szöveges helyett (Messenger, Facebook). Csökken a kapcsolatok iránti hiányérzet. Elszegényednek a valódi, személyes kapcsolatok. A technológiai kompetencia érzelmi inkompetenciával jár együtt.

3.2.3. Sexting és érzelmek

A nemek eltérően reagálnak. Lányoknál szégyen, szorongás dominál. Fiúknál az izgalom jellemző.

3.2.4. Sexting mint kockázat a serdülőkorban

A szerző részletezi a testi változásokat, pl. dopamintúltermelés. Kielégülésre való törekvés, függőségi hajlam. Hiperracionalitás (*egydimenziós gondolkodás a kognitív pszichológiában*). Előtérbe kerül a sikervárás, a kockázatok alábecsülése.

3.2.5. Következtetések

A serdülő a média üzeneteinek ki van szolgáltatva, mivel ezeket nem kíséri értelmezési eszköz. Az oktatásnak nyílt párbeszédre, tájékoztatásra, a szexuális egészségre kell nevelnie. A szexuális kapcsolat nemcsak örömszerzés, hanem az intimitás tere, amelyben az érzelmek és kognitív elemek egyaránt szerepet kapnak.

3.3. Második felkért hozzászóló

GIOVANNI FASOLI

Fejlődés-és nevelésszichológia, Pápai Szalézi Egyetem velencei campus

Nyitott digitális életablakok: identitáskonstrukciók és társkonstrukciók serdülőkorban

„Infoszférában” élünk, amelyben a valóság újraontologizálása zajlik (újraszemantikázás). Identitásképzés serdülőknél

1. Onlife pozíció, a homo sapiens új evolúciós formája. Az új generáció technológiai „protézisekkel” nő fel. A szociabilitás iránti igény kibővül: onlife pozíció.
2. Az „én laboratóriuma” a párkapcsolatban. A hálózat szocializációs és identitásképző lehetőséget kínál. A személy a másik tükörképében láthatja magát.
3. Az infoszféra átmeneti terület, potenciális tér. Minden az én értéke körül forog. Hatalmas a tükrözés igénye. Ugyanakkor a szubjektum szépsége, tulajdonságai, saját narratívumok is megjelennek a képernyőn. „We are what we post.” Az identitás lépésenként, az elvárások hatása alatt formálódik. Létrejön az „önteremtés” folyamatában egy virtuális én. Szilárdsága azonban nem elég ahhoz, hogy ne legyen cserélhető. A képernyő én és nem-én határán: a „másik én”. Ugyanakkor lehetőség az önszabályozásra.
4. A cybertér serdülőkori formái és alakjai. (A hozzászólás két pszichoterapeuta nézőpontját veti egybe.)
  - 4.1. Oidipus (Átmeneti alakzat. Büntudatos)
  - 4.2. Narcissus (társadalmi alakzat) Közösségi médiában a csodálat igénye jelenik meg. Önmagát társadalmilag visszatükrözve látni. A közösségi profil változtatható, új identitás alakítható ki. Szenved, ha nincs elismerés (szégyen).
  - 4.3. Telemachus (oktatási alakzat). Elfogadja az apát, várja a „befolyásolót”.
  - 4.4. Truman (kommunikatív és jövőbeli alakzat). Kilépés a serdülőkorból, individuáció, felnőtt élet.
  - 4.5. Következtetés: A serdülők univerzumába kell utazni, és szembenézni a pedagógiai kihívásokkal.

4. Negyedik rész

4.1. Az eros hanyatlása. A serdülőkori affektivitás narratívái és filmes ábrázolásai

RENATO BUTERA

Egyetemi tanár, Pápai Szalézi Egyetem Kommunikáció Kar

Korunkban ikonográfiai bőség uralkodik. Eluralkodik a nárcizmus, a megjelenítési kényszer. Ezekből az interneten adatok és árucikkek lesznek.

1. A szerző terminológiai pontosítással indít:
  - elbeszélés, narratívum
  - „rap-előadás”, szövegből mozgókép
  - serdülő Z generációja (1997–2012 között születettek)
  - műfaj (közös tárgyi és stiláris jelleg)
2. Tizenéves főszereplők. 2014–2022 között készült 22 film alapján a szereplők affektív élményei: dráma – romantika – vígjáték. A Netflix a legsikeresebb platform. Saját szexualitás keresése, mely mögött az érzelmek törékenysége jelenik meg. Problémás szülő-gyerek viszony.
3. Felmerülő kihívások: utal a II. Vatikáni Zsinat Inter Mirifica dekrétumra, amely a fiatalok és a média viszonyával foglalkozik. Ezt kellene naprakésszé átdolgozni. A szex nem redukálható ösztönre és készletésre. A serdülő elismerést akar, és diszkrét kíséretet igényel.
4. „Binge watching” jelensége (a „binge eating” analógiájára).

4.2. Digitális technológiák és viselkedésmódosítás

FABRIO PASQUALETTI

Kommunikációelmélet professzora, Pápai Szalézi Egyetem

1. Mérnöki társadalomban élünk. A marketing átmegy befolyásolásba. „Megfigyelési kapitalizmus”, főleg, mióta a mesterséges intelligencia megjelenik és bekapcsolódik mint „metatechnológia”. Ezzel az ember megfosztja magát önmagától (pl. a személyes döntéstől). Új ontológiai és antropológiai „statutum” jön létre.
2. Aszimmetrikus dominancia. Mindent tudnak rólunk (GAFAM: Google, Apple, Facebook, Amazon, Microsoft), mi meg semmit sem róluk.

3. A digitális rendszerek aletikus igénye. A nagy informatikai cégek agytrösztjei sem mindig értik az AI szintjét. Az AI: számítási pontosság. Ettől eltér az igazság, amely döntést és cselekvést (*szubjektumot*) igényel. A kettőt nem szabad összekeverni, mert veszély származhat belőle. A multinacionális cégek minden területet, így az egészségügyet is meghódítják. A hatalom néhány kézben összpontosul. A verseny azt jelenti, hogy a felhasználókat feláldozzák, akiknek fogyasztási cikké alakítása szükségszerűvé válik.

5. A recenzens összefoglaló megjegyzései

1. Revelációszerűen hat az az elemzési gondosság és mélység, amellyel a szerzők ezen első kötet keretében az olvasót a serdülők világába bevezetik. Ennek kapcsán feltárul az a radikálisan új világ, amelyben a serdülők, különösen a Z generáció tagjai szocializálódnak (az internetes hálózatok világa). Szinte megrázó élmény annak felismerése, hogy a családi, iskolai stb. szocializáció szerepe mennyire háttérbe szorul. Még nem láthatjuk világosan, hogy a generáció felnőtt korában, amikor a társadalom irányítását átveszi, milyen irányban kormányozza az emberi közösségek életét.
2. Mint minden sokszerzős mű, stílusában, nyelvezetében a kötet egyenetlen. Magas szintű filozofikus szövegek mellett világosan érthető, sőt, közérthető stílusú szerzővel is találkozunk. (Lásd a dőlt betűs bejegyzéseket). Egészében azonban a kötet nyelvezete a kelletténél elvontabb. Amennyiben a pedagógia széles területein tevékenykedő szakemberek számára íratott, ez az olvasó célközönség, nem mindig lesz könnyű dolguk.
3. A szerzői vállalkozás összetételéből is nyilvánvaló, hogy a Római Katolikus Egyháznak a könyvben tárgyalt problémakörrel kapcsolatos állásfoglalásai nem képezik (esetleges kritikai) elemzés tárgyát. Mindenesetre közvetve kialakul az olvasóban egy hiányérzet.
4. Nem feladata a kötetnek, egy kiváló „diagnosztikai elemzésnek”, hogy egyben terápiás megoldásokat is javasoljon, csupán utaljon azokra az irányokra, amelyek mentén a további elemzés kívánatos. A feltárt helyzet – könnyen lehetséges – az érzelmi nevelés új útjait és a szexualitás értékeinek magasabb szintű megismerését teszi lehetővé.

(A Szalézi Pápai Egyetem „Giovani, affetti, identità” (Fiatalok, érzelmek, identitás) című kutatási projektjének eredményeit bemutató sorozat első kötete. Bozzolo, Andrea (Ed.) 2022. La cultura affettiva. Cambiamenti e sfide. LAS. ISBN 9788821315381)